

Socialdepartementet

103 33 STOCKHOLM

Yttrande om promemoria: Behov av hjälp med andning och sondmatning (S2019/00767/FST)

STIL – Stiftarna av Independent Living i Sverige – är en ideell förening av personer med normbrytande funktionalitet (funktionsnedsättning). Vi jobbar för självbestämmande, frihet och lika möjligheter oavsett funktionsförmåga. STIL bildades 1984 och drev från 1987 personlig assistans i kooperativ form i ett pilotprojekt med Stockholm Stad. Vårt sätt att bedriva personlig assistans blev sedermera förebild till lagstiftningen.

ILI – Independent Living Institute – är en ideell tankesmedja och projektplattform inom medborgarrättsrörelsen Independent Living av och för personer med normbrytande funktionalitet. Våra grundläggande principer är självbestämmande, självrespekt och empowerment (bemäktigande och bemyndigande).

STIL och ILI ser det som positivt att regeringen genom promemorian visar på en viss vilja att återställa lagstiftningen avseende personlig assistans. Såsom förslaget är utformat kommer det dock inte ge något större resultat. Mycket få personer kommer att få rätt till personlig assistans genom lagändringen, vilket också står i promemorian.

Problemet ligger i Försäkringskassans tolkning av regeringsrättens dom från 2009 (RÅ 2009 ref. 57), och senare domar från Högsta förvaltningsdomstolen (HFD 2012 ref. 41 och 2015 ref. 56). Detta har gjort att endast vissa delar av de grundläggande behoven räknas när rätten till statlig assistansersättning eller personlig assistans i övrigt ska bedömas. När det gäller måltider räknas exempelvis enbart tiden det tar för en personlig assistent att föra maten till munnen. Sondmatning, som räknas till måltid enligt Högsta förvaltningsdomstolen (HFD 2018 ref. 21), bedöms av Försäkringskassan på liknande restriktivt sätt. Det framgår tydligt av deras rättsliga ställningstagande FKRS 2018:04:

”Försäkringskassan anser sedan tidigare att hjälp med på- och urkoppling av sondslangen samt justering av slangarna är

tillräckligt privat och integritetskänslig. [...] Sondmatningen i sig, det vill säga själva näringstillförseln, bör typiskt sett inte anses tillräckligt privat och integritetskänslig för att ge rätt till assistansersättning.”

I promemorian framgår vidare, på s.23, om sondmatning att ”Ändringen innebär således varken någon utökning eller begränsning i fråga om vilka hjälpåtgärder som kan ge rätt till personlig assistans i samband med sondmatning”. Att lägga till sondmatning i lagen gör därför varken till eller från. Sondmatning ingår i begreppet måltid och bör därför inte stå uppräknat som ett eget behov.

Utifrån ovanstående resonemang ser STIL och ILI en överhängande risk att Försäkringskassan kommer att bedöma assistans för behov som har samband med andning på likartade sätt. Att enbart koppla i och ur slangar, suga rent trakeostomi, etcetera, tar sällan så pass lång tid i anspråk att det i sig ger rätt till assistansersättning.

Den här tillämpningen av lagen var inte lagstiftarens syfte och det skapas därför stora legitimitetsproblem med den nuvarande skrivningen. För att komma tillrätta med problemet anser STIL och ILI att § 9a LSS måste lyda:

Med personlig assistans enligt 9 § 2 avses personligt utformat stöd som ges av ett begränsat antal personer åt den som på grund av stora och varaktiga funktionshinder behöver hjälp med andning, sin personliga hygien, måltider, att klä av och på sig, att kommunicera med andra eller annan hjälp som förutsätter ingående kunskaper om den funktionshindrade (grundläggande behov). De grundläggande behoven definieras som hela den tid det tar att tillgodose dem.

Maria Dahl
Ordförande STIL

Jamie Bolling
Verksamhetsledare ILI